FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM
(tredje avdelningen i utökad sammansättning)
den 14 maj 1998 *

I mål T-319/94,

Fiskeby Board AB, bolag bildat enligt svensk rätt, Norrköping, företrätt av advokaten Carl Wetter, Stockholm, och Christopher Vajda, barrister, medlem av advokatsamfundet i England och Wales, delgivningsadress: advokatbyrån Elvinger, Hoss & Prussen, 15, Côte d'Eich, Luxemburg,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av Julian Curall och Richard Lyal, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud, delgivningsadress: rättstjänsten, Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

svarande,

* Rättegångsspråk: engelska.

angående en talan om nedsättning av de böter som sökanden har ålagts genom kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget, IV/C/33.833 — kartong (EGT L 243, s. 1),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(tredje avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av ordföranden B. Vesterdorf samt domarna C. P. Briët, P. Lindh, A. Potocki och J. D. Cooke,

justitiesekreterare: byrådirektören J. Palacio González,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter det muntliga förfarandet som ägde rum mellan den 25 juni och 8 juli 1997,

följande

Dom

Bakgrund

1 Föreliggande mål gäller kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget, IV/C/33.833 — kartong

(EGT L 243, s. 1), ändrat före offentliggörandet genom kommissionens beslut av den 26 juli 1994 (C(94) 2135 slutlig, nedan kallat beslutet). Genom beslutet bötfälldes 19 tillverkare och leverantörer av kartong inom gemenskapen för att ha överträtt artikel 85.1 i fördraget.

2 Genom skrivelse av den 22 november 1990 inkom British Printing Industries Federation, en branschorganisation som företräder majoriteten av tillverkarna av tryckta förpackningar i Förenade kungariket (nedan kallad BPIF), med ett informellt klagomål till kommissionen. BPIF gjorde gällande att de kartongtillverkare som levererade till Förenade kungariket hade företagit ett antal samtidiga och enhetliga prishöjningar och begärde att kommissionen skulle undersöka om det eventuellt förelåg en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler. För att försäkra sig om att detta initiativ offentliggjordes publicerade BPIF ett pressmeddelande. Innehållet i detta meddelande återgavs i branschtidningar under december 1990.

3 Den 12 december 1990 inkom även Fédération française du cartonnage med ett informellt klagomål till kommissionen, i vilket den redogjorde för sin uppfattning om den franska kartongmarknaden i ordalag som liknade dem BPIF använt i sitt klagomål.

4 Den 23 och 24 april 1991 genomförde kommissionens tjänstemän i enlighet med artikel 14.3 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, Första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 13, 1962, s. 204, svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8, nedan kallad förordning nr 17) utan förvarning samtidiga undersökningar vid ett flertal företag och branschorganisationer inom kartongbranschen.

5 Efter dessa undersökningar begärde kommissionen med stöd av artikel 11 i förordning nr 17 upplysningar och handlingar av samtliga mottagare av beslutet.

6 De uppgifter som framkom av dessa undersökningar och av begäran om upplysningar och handlingar föranledde kommissionen att dra den slutsatsen att de berörda företagen från halvårsskiftet 1986 till april 1991 (i flertalet fall) hade deltagit i åtminstone en överträdelse av artikel 85.1 fördraget.

7 Kommissionen beslutade följaktligen att inleda ett förfarande för tillämpning av sistnämnda bestämmelse. Genom skrivelse av den 21 december 1992 sände kommissionen ett meddelande om anmärkningar till vart och ett av de berörda företagen. Samtliga dessa företag besvarade meddelandet skriftligen. Nio företag begärde att få yttra sig muntligen. Förhöret med dem ägde rum den 7—9 juni 1993.

8 Efter det att förfarandet hade avslutats fattade kommissionen beslutet, som innehåller följande bestämmelser:

"Artikel 1

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (som är verksamt under namnet BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (tidigare Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (tidigare Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidigare Tampella Española SA) och Moritz J. Weig GmbH & Co KG har överträtt artikel 85.1 i fördraget genom att deltaga,

— vad beträffar Buchmann och Rena från omkring mars 1988 till i vart fall slutet av år 1990,

— vad beträffar Enso Española i vart fall från mars 1988 till i vart fall slutet av april 1991,

— vad beträffar Gruber & Weber från i vart fall år 1988 till slutet av år 1990,

— vad beträffar övriga fall från halvårsskiftet 1986 till i vart fall april år 1991,

i ett avtal och ett samordnat förfarande som inleddes vid halvårsskiftet 1986 och som innebar att kartongleverantörer inom Europeiska gemenskapen

— samlades regelbundet till hemliga och institutionaliserade möten i syfte att diskutera och enas om en gemensam konkurrenbegränsande branschplan,

— enades om regelbundna prishöjningar för varje produktkvalitet i de olika nationella valutorna,

— planlade och genomförde samtidiga och enhetliga prishöjningar inom hela Europeiska gemenskapen,

— enades om att bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar,

— allt oftare från och med början av år 1990 vidtog samordnade åtgärder för att kontrollera tillförseln till den gemensamma marknaden i syfte att säkerställa genomförandet av de nämnda samordnade prishöjningarna,

— utbytte information om leveranser, priser, driftstopp, orderstock och kapacitetsutnyttjandegrad för att främja ovannämnda åtgärder.

...

Artikel 3

Nedanstående företag åläggs följande böter för de överträdelser som har konstaterats i artikel 1:

...

vi) Fiskeby Board AB, böter på 1 000 000 ecu,

..."

9 Enligt beslutet begicks överträdelsen inom ramen för ett organ kallat "Product Group Paperboard" (nedan kallat PG Paperboard) som var sammansatt av ett flertal grupper eller kommittéer.

10 Vid halvårsskiftet 1986 tillfördes "Presidents Working Group" (nedan kallad PWG) till detta organ, i vilken företrädare på hög nivå från de största kartongleverantörerna i gemenskapen (omkring åtta företag) ingick.

11 PWG:s verksamhet bestod bland annat i diskussioner om och samordning av marknader, marknadsandelar, priser och kapacitet. I synnerhet fattades allmänna beslut om tidsplanen för och nivån på de prishöjningar som tillverkarna skulle genomföra.

12 PWG rapporterade till "President Conference" (nedan kallad PC), i vilken nästan samtliga verkställande direktörer för de berörda företagen (mer eller mindre regelbundet) deltog. PC sammanträdde två gånger per år under den aktuella perioden.

13 Vid slutet av år 1987 bildades "Joint Marketing Committee" (nedan kallad JMC). Dess huvudsakliga uppgift var dels att besluta om och, i förekommande fall, hur prishöjningar skulle kunna genomföras, dels att ange hur de prisinitiativ som tagits av PWG skulle kunna genomföras i varje land och i förhållande till de viktigaste kunderna för att åstadkomma ett system med likvärdiga priser inom Europa.

14 Slutligen diskuterade den ekonomiska kommittén (nedan kallad COE) bland annat prisvariationerna på de nationella marknaderna och orderstocken samt rapporterade sina slutsatser till JMC eller, fram till slutet av år 1987, till Marketing Committee som var JMC:s föregångare. COE bestod av försäljningsdirektörer från flertalet av de berörda företagen och sammanträdde vid flera tillfällen varje år.

15 Det framgår vidare av beslutet att kommissionen ansåg att PG Paperboards verksamhet främjades av ett informationsutbyte som möjliggjordes genom förvaltningsbolaget Fides med säte i Zürich (Schweiz). Enligt beslutet lämnade flertalet av medlemmarna av PG Paperboard regelbundna rapporter till Fides om order, produktion, försäljning och kapacitetsutnyttjande. Dessa rapporter bearbetades inom ramen för Fides-systemet, och de samlade uppgifterna översändes till deltagarna.

16 Av beslutet framgår att sökanden, Fiskeby Board AB, köptes den 1 juni 1990 av det amerikanska bolaget Manville Forest Products. På uppmaning av det nya moderbolaget upphörde sökanden att delta i JMC:s möten från och med juni 1990. Fiskeby drog sig emellertid inte ur PC eller Nordic Paperboard Institute (nedan kallat NPI), vilket är de skandinaviska tillverkarnas branschorganisation.

17 Det framgår vidare av beslutet att sökanden efter juni 1990 fortsatte att erhålla och utnyttja uppgifter från andra tillverkare om vilka prishöjningar som skulle genomföras (punkt 163 första stycket i övervägandena i beslutet).

18 På dessa grunder anses sökanden enligt artikel 1 i beslutet ha deltagit i överenskommelsen under hela den period som omfattas av beslutet, närmare bestämt från halvårsskiftet 1986 till april 1991.

Förfarande

19 Sökanden har genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 10 oktober 1994 väckt föreliggande talan.

20 Sexton av de andra arton företag som anses ansvariga för överträdelsen har också väckt talan mot beslutet (mål T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 och T-354/94).

21 Sökanden i mål T-301/94, Laakmann Karton GmbH, återkallade sin talan genom skrivelse som inkom till förstainstansrättens kansli den 10 juni 1996, och målet avskrevs genom beslut av den 18 juli 1996 i mål T-301/94, Laakmann Karton mot kommissionen (inte publicerat i rättsfallssamlingen).

22 Fyra finska företag, som är medlemmar av branschorganisationen Finnboard och som i denna egenskap anses solidariskt ansvariga för betalningen av de böter som ålagts Finnboard, har också väckt talan mot beslutet (förenade målen T-339/94, T-340/94, T-341/94 och T-342/94).

23 Slutligen väcktes talan av sammanslutningen CEPI-Cartonboard, till vilken beslutet inte var riktat, som återkallade sin talan genom skrivelse som inkom till förstainstansrättens kansli den 8 januari 1997, och målet avskrevs genom beslut av den 6 mars 1997 i mål T-312/94, CEPI-Cartonboard mot kommissionen (inte publicerat i rättsfallssamlingen).

24 Förstainstansrätten kallade parterna i en skrivelse av den 5 februari 1997 till ett informellt möte, bland annat för att höra deras uppfattning om en eventuell förening av målen T-295/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 och T-354/94 vad gäller det muntliga förfarandet. Vid detta möte, som ägde rum den 29 april 1997, godtog parterna en sådan förening.

25 Ordföranden för förstainstansrättens tredje avdelning i utökad sammansättning beslutade den 4 juni 1997 att förena de ovannämnda målen vad gäller det muntliga förfarandet på grund av sambandet dem emellan i enlighet med artikel 50 i rättegångsreglerna och biföll den begäran om konfidentiell behandling som sökanden inkommit med i mål T-334/94.

26 Genom beslut av den 20 juni 1997 bifölls en begäran från sökanden i målet T-337/94 om konfidentiell behandling av en handling som inlämnats som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten.

27 Förstainstansrätten (tredje avdelningen i utökad sammansättning) beslutade på grundval av referentens rapport att inleda det muntliga förfarandet och vidtog åtgärder för processledning genom att anmoda parterna att besvara vissa skriftliga frågor samt att inkomma med vissa handlingar. Parterna rättade sig efter denna anmodan.

28 Parterna i målen som nämns i punkt 24 ovan utvecklade sin talan och besvarade förstainstansrättens frågor vid sammanträdet som ägde rum mellan den 25 juni och den 8 juli 1997.

Parternas yrkanden

29 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall

— kraftigt nedsätta de böter sökanden har ålagts,

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

30 Kommissionen har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogilla talan,

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning i sak

Huruvida kommissionen vid fastställandet av bötesbeloppet borde ha beaktat variationerna i sökandens omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong under den period som överträdelsen pågick

Parternas argument

31 För att kommissionen skall kunna göra en riktig bedömning av överträdelsens omfattning, skall den enligt sökanden beakta omsättningen under hela den period som överträdelsen pågick, av den anledningen att omsättningen för de produkter som berörs av överträdelsen varierade under den ifrågavarande perioden. Vid fastställandet av bötesbeloppet beaktade kommissionen emellertid endast omsättningen för år 1990 på gemenskapsmarknaden för kartong.

32 Det skulle vara orättvist att i sökandens fall endast grunda sig på denna omsättning, eftersom den inte är representativ för omsättningen för den period då överträdelsen pågick, närmare bestämt från halvårsskiftet 1986 till april 1991. Omsättningen för år 1990 på gemenskapsmarknaden för kartong var fyra gånger högre än den genomsnittliga omsättningen för åren 1987 och 1988 och mer än 80 procent högre än den genomsnittliga omsättningen för perioden 1987—1990. Den svaga omsättningen för åren 1987 och 1988 var ett resultat av att bolagets enda kartongmaskin var under ombyggnad. Kommissionen borde ha beaktat att det är möjligt att välja en annan årsomsättning än omsättningen det sista helåret under vilket överträdelsen pågick för det fall särskilda omständigheter föreligger, såsom att företaget har lämnat marknaden.

33 Enbart den omständigheten att år 1990 var det sista helår under vilket överträdelsen pågick kan inte ge kommissionen rätt att underlåta att beakta händelser som inträffade före detta år. Kommissionen borde ha tagit hänsyn till sökandens individuella situation när den beslutade ålägga sökanden böter (domstolens dom av den 15 juli 1970 i mål 45/69, Boehringer Mannheim mot kommissionen, REG

1970, s. 769, punkt 55). Vidare borde kommissionen ha beaktat den omständigheten att sökanden inte var närvarande på marknaden under åren 1987 och 1988, till följd av att bolagets enda kartongmaskin var under ombyggnad.

34 Sökandens speciella situation, närmare bestämt den onormala och kraftiga sänkningen av företagets omsättning, borde ha beaktats, i synnerhet som omsättningen inom den berörda sektorn enligt förstainstansrättens rättspraxis ger en antydan om hur allvarlig överträdelsen är (förstainstansrättens dom av den 14 juli 1994 i mål T-77/92, Parker Pen mot kommissionen, REG 1994, s. II-549, punkt 94) och det ifrågavarande företagets ekonomiska styrka och inflytande på marknaden.

35 En liknande grund godtogs slutligen enligt sökanden av förstainstansrätten i dess dom av den 6 april 1995 i mål T-142/89, Boël mot kommissionen (REG 1995, s. II-867) av det skälet att sökanden hade styrkt att dess omsättning under det referensår som kommissionen hade fastställt var högre än dess årsomsättningar under hela den period som överträdelsen pågick.

36 Kommissionen har förklarat att den, genom att utnyttja räkenskapsåret 1990 som bas, avsiktligt har velat utröna företagens ekonomiska styrka under det sista helår som överträdelsen pågick för att härigenom kunna ta hänsyn till de vinster som de företag som deltog i överträdelsen gjorde, uttryckta i en ökad omsättning. Kommissionen har med hänvisning till förstainstansrättens dom av den 23 februari 1994 i de förenade målen T-39/92 och T-40/92, CB och Europay mot kommissionen (REG 1994, s. II-49) hävdat att ett sådant förfarande fyller en funktion som avskräckande åtgärd.

37 Produktionen vid Fiskeby under åren 1987 och 1988 visade enligt kommissionen inte företagets verkliga ekonomiska styrka, eftersom produktionsmedlet var under ombyggnad.

38 Under alla förhållanden skall böterna, för att undvika all form av diskriminering, beräknas på en gemensam bas, utom vid särskilda omständigheter, såsom det fallet att företag dessförinnan har lämnat marknaden.

Förstainstansrättens bedömning

39 Det är ostridigt att de individuella bötesbeloppen fastställdes med beaktande av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet.

40 Det var riktigt av kommissionen att välja denna omsättning bland de andra omständigheter som systematiskt beaktades för att fastställa bötesbeloppet.

41 År 1990 var nämligen det sista helår under vilket den i artikel 1 i beslutet konstaterade överträdelsen pågick, och kommissionen kunde således, med beaktande av omsättningen för detta år, bedöma varje företags storlek och ekonomiska styrka inom kartongbranschen samt omfattningen av den överträdelse som vart och ett av dessa företag gjort sig skyldigt till. Samtliga dessa omständigheter var relevanta för bedömningen av hur allvarlig överträdelsen var (domstolens dom av den 7 juni 1983 i de förenade målen 100/80, 101/80, 102/80 och 103/80, Musique Diffusion française m. fl. mot kommissionen, REG 1983, s. 1825, punkterna 120 och 121; svensk specialutgåva, häfte 7).

42 Det kan påpekas att i den mån det är nödvändigt att ta hänsyn till omsättningen för de företag som deltagit i samma överträdelse för att bestämma förhållandet mellan de böter som skall åläggas, måste den relevanta tidsperioden avgränsas, så att de siffror avseende respektive omsättning som erhålls är så jämförbara som möjligt (samma dom, punkt 122). Av detta följer att ett visst företag endast kan kräva att kommissionen i dess fall skall beakta en annan period än den som allmänt

har använts, om företaget kan visa att dess omsättning under den sistnämnda perioden, på grund av skäl som endast gäller det företaget, inte ger en indikation på vare sig dess verkliga storlek och ekonomiska styrka eller på omfattningen av den överträdelse det gjort sig skyldigt till.

43 I föreliggande fall finns det inget som talar för att kommissionen, just i sökandens fall, borde ha grundat sig på en omsättning för en annan period än den som verkligen valdes, vilken, även för sökandens del, utgjorde det sista helår under vilket den konstaterade överträdelsen pågick.

44 Det framgår av sökandens förklaringar att företaget byggde om sitt produktionsmedel under åren 1987 och 1988 och att denna ombyggnad medförde en kraftig sänkning av företagets omsättning under dessa två år. Denna sänkning var emellertid förutsebar och helt säkert tillfällig. Det stod dessutom klart att så snart ombyggnaden var avslutad skulle omsättningen åter uppnå en normal och jämförbar, eller till och med högre, nivå än den som uppnåtts under det år som föregick ombyggnadsarbetena.

45 Följaktligen kunde kommissionen betrakta sökandens omsättning under referensåret 1990 som en indikation dels på det ifrågavarande företagets verkliga storlek och ekonomiska styrka inom kartongbranschen, dels på omfattningen av den överträdelse som företaget gjort sig skyldigt till. Om kommissionen, i enlighet med sökandens begäran, hade beaktat den genomsnittliga omsättningen för räkenskapsåren 1987—1990, skulle den däremot ha gjort en oriktig bedömning av det ifrågavarande företagets situation och av omfattningen av överträdelsen, eftersom omsättningen för denna period var onormalt låg.

46 Härav följer att föreliggande mål skiljer sig från den av sökanden åberopade domen i målet Boël mot kommissionen. I det mål som gav upphov till nämnda dom

hävdade sökanden, utan invändning från kommissionen, att dess omsättning under referensåret var onormalt hög, i synnerhet i förhållande till omsättningarna för de övriga företag som var mottagare av beslutet. Mot den bakgrunden kunde förstainstansrätten anse att den omsättning som kommissionen beaktat vid fastställandet av bötesbeloppet inte var ett bevis för vare sig sökandens verkliga storlek och ekonomiska styrka eller för omfattningen av den överträdelse som sökanden hade gjort sig skyldig till (punkt 133 i domen).

47 Mot bakgrund av det ovan anförda kan talan inte vinna bifall på denna grund.

Huruvida det föreligger förmildrande omständigheter

48 Sökanden har åberopat ett antal omständigheter som enligt denna borde ha beaktats som förmildrande omständigheter vid fastställandet av det bötesbelopp som företaget ålades. Det finns i föreliggande fall anledning att undersöka dessa omständigheter var för sig.

Invändningen att kommissionen borde ha beaktat att sökandens roll var av mindre betydelse och passiv

— Parternas argument

49 Sökanden har hävdat att nivån på de böter som den ålades visar att kommissionen har underlåtit att ta hänsyn till att sökandens roll i avtalen om samverkan var av mindre betydelse och passiv.

50 Sökanden har understrukit att den aldrig deltog i PWG:s sammanträden. PWG var initiativtagare och senare den drivande kraften i överenskommelsen och hade till uppgift att "medverka till att reglera marknaden", vilket innefattade "diskussion om och samordning av marknader, marknadsandelar, priser samt prishöjningar och kapacitet" (punkt 37 i övervägandena i beslutet). I april 1990 deltog sökanden för sista gången i ett sammanträde med JMC samt i ett sammanträde med Paper Agents Association (se punkterna 94 och följande punkter i övervägandena i beslutet) och lämnade JMC på eget initiativ i juni 1990, närmare bestämt fem månader före BPIF inkom med sitt klagomål till kommissionen (november 1990).

51 Mot bakgrund av att företaget i själva verket inte var närvarande på marknaden under åren 1987 och 1988 var dess intresse av att delta aktivt i JMC begränsat. Sökanden har inte bestritt att den mottog uppgifter om priser från andra tillverkare under hösten 1990, även efter det att den hade lämnat JMC, eller att den utnyttjade dessa uppgifter (punkt 163 i övervägandena i beslutet). Denna aspekt gäller dock snarare överträdelsens varaktighet än företagets roll i överenskommelsen.

52 Sökandens deltagande i JMC, i prishöjningarna och i tillkännagivandena av prishöjningarna var av mindre betydelse och passivt, eftersom företaget aldrig föreslog några prishöjningar.

53 Ett av överenskommelsens viktigaste syften var enligt punkt 51 i övervägandena i beslutet att kontrollera volymerna så att en nära nog fullständig jämvikt mellan produktion och konsumtion skulle kunna vidmakthållas. Sökanden minskade emellertid aldrig sin produktion till följd av sitt deltagande i överenskommelsen.

54 Vad i synnerhet gäller kommissionens påstående att en enda överträdelse konstaterades som utgjordes av en "konkurrensbegränsande branschplan" om bland annat ett avtal om uppdelning av marknaderna och samordnade åtgärder för att kontrollera utbudet av produkten, har sökanden medgett att den spelade en mindre betydande roll i de aktuella gärningarna genom att inom ramen för JMC

tillhandahålla uppgifter som kunde användas av medlemmarna i PWG för att begränsa produktionen. Kontrollen av volymerna blev emellertid inte en fråga av praktisk betydelse förrän under de första månaderna av år 1990, närmare bestämt efter det att industrin upphört att utnyttja full kapacitet.

55 Sökanden har sammanfattningsvis påpekat att den endast har kunnat delta i en överträdelse bestående i att kontrollera utbudet under maximalt fyra år (från halvårsskiftet 1986 till april 1990), medan uppgifterna inte fick någon praktisk betydelse förrän under de första månaderna av år 1990.

56 Kommissionen har preciserat att den konstaterade en enda överträdelse som utgjordes av en "konkurrensbegränsande branschplan" om överenskomna prishöjningar, ett avtal om uppdelning av marknaderna, samordnade åtgärder för att kontrollera utbudet och ett informationsutbyte i syfte att understödja dessa handlingsprogram. Samtliga mottagare av beslutet har gjort sig skyldiga till överträdelsen i dess helhet, även om de inte var delaktiga i varje moment som systemet förutsatte. Följaktligen kan sökanden inte yrka nedsättning av sina böter på den grunden att den inte har vidtagit åtgärder för att begränsa sin egen produktion.

57 Åtgärderna för att begränsa produktionen vidtogs i själva verket av de tillverkare som ingick i PWG i samtligas intresse. De var avsedda att förstärka åtgärderna i fråga om pris, i vilka de mindre tillverkarna var direkt inblandade.

58 Att sökanden medverkat i kontrollen av volymerna bekräftas av dess kännedom om och godtagande av PWG:s handlingsprogram bestående i en uppdelning av marknaden, av att det lämnade uppgifter till Fides om sin produktion, försäljning och kapacitetsutnyttjande och av att det deltog i diskussionerna om orderläget inom JMC.

59 Kommissionen har medgett att sökanden inte var en av "huvudmännen" i överenskommelsen. Detta innebär emellertid inte att dess roll automatiskt skall anses vara av mindre betydelse och passiv. Sökanden var med i PC, JMC och COE och samarbetade med PWG i egenskap av medlem i JMC samt deltog i prisinitiativen på samma sätt som de övriga företagen.

— Förstainstansrättens bedömning

60 Kommissionen har förklarat att den, för att fastställa bötesbeloppen för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet, beaktade den roll som vart och ett av dessa spelat i de samordnade avtalen (punkt 169 första stycket första strecksatsen i övervägandena i beslutet). Vidare påpekar kommissionen i punkt 170 i övervägandena i beslutet, att de företag som deltog i PWG:s möten i princip ansågs som "huvudmän" i överenskommelsen, medan de övriga företagen ansågs som "ordinarie deltagare" i denna. Det är slutligen ostridigt att procentsatserna på 9 respektive 7,5 procent av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet, har tillämpats för att beräkna böterna för de företag som ansågs som "huvudmän" respektive de företag som ansågs som "ordinarie deltagare".

61 Sökanden har under sammanträdet preciserat att den inte har förnekat att den deltagit i den i artikel 1 i beslutet konstaterade överträdelsen. Företaget har endast invänt mot kommissionens bedömning av dess föregivna roll i den konstaterade överträdelsen.

62 Sökanden har dessutom inte invänt mot beskrivningen av de uppgifter som de olika organen inom PG Paperboard hade. I detta hänseende framgår det av beslutet att PWG var det organ i vilket de huvudsakliga besluten med konkurrensbegränsande syfte fattades. Kommissionen anser visserligen att alla företag som nämns i artikel 1 i beslutet skall anses ha deltagit i alla de moment av överträdelsen som avses i den bestämmelsen. Det framgår dock av beslutet att samverkan, som innebar att de största tillverkarnas marknadsandelar skulle bibehållas på konstanta

nivåer med möjlighet till vissa ändringar, endast avsåg marknadsandelarna för de företag som deltog i PWG:s möten (punkt 51—60 i övervägandena till beslutet). Vad beträffar samverkan kring driftstoppen har kommissionen slutligen medgett att "det förefaller som det ännu en gång var de största tillverkarna som fick bära bördan av produktionsminskningen för att bibehålla prisnivån" (punkt 71 andra stycket i övervägandena till beslutet).

63 Förstainstansrätten kan mot bakgrund av dessa omständigheter inte godta sökandens invändning att kommissionen inte har gjort en riktig bedömning av dess roll i överenskommelsen.

64 För det första har sökanden inte ansetts som en av "huvudmännen" i överenskommelsen. Kommissionen beaktade således att sökanden inte deltog i PWG:s möten.

65 För det andra framgår det av beslutet att de företag som inte deltog i PWG:s möten informerades om de beslut som fattades av PWG i samband med JMC:s möten och att detta organ var huvudsakligt forum för såväl förberedelserna av de beslut som skulle fattas av PWG som för detaljerade diskussioner om genomförandet av dessa beslut (se i synnerhet punkt 44—48 i övervägandena i beslutet).

66 Sökanden har medgett att den under perioden år 1983 till april 1990 deltog i JMC:s möten och i mötena inom det organ som föregick JMC, den så kallade Marketing Committee, men den har inte kunnat lämna exakta uppgifter om de möten som den deltog i före år 1989 (se tabell 4 i bilagan till beslutet). Vad gäller JMC:s möten under perioden från och med år 1989 till april 1990, för vilka exakta uppgifter har lämnats, har sökanden medgett att den deltog i fem av JMC:s nio möten (samma tabell). Slutligen har sökanden medgett att en företrädare för NPI vid vissa tillfällen informerade sökanden per telefon om vad som hade avhandlats vid de av

JMC:s möten där sökanden inte kunde närvara (punkt 46 första stycket i övervägandena i beslutet).

67 Eftersom sökanden inte har bestritt vare sig beskrivningen i beslutet av JMC:s uppgifter eller att den har deltagit i överträdelsen, kan sökanden inte med framgång göra gällande att kommissionen borde ha ansett att sökanden spelade en mindre roll i överenskommelsen än de övriga företag som ansetts som "ordinarie deltagare".

68 Detta konstaterande ändras inte av den omständigheten att sökanden inte längre deltog i JMC:s möten efter april 1990.

69 Sökanden har nämligen inte bestritt påståendet i punkt 163 första stycket i övervägandena i beslutet, enligt vilket sökanden visserligen hade upphört att delta i JMC:s möten men fortsatte att erhålla och utnyttja uppgifter från andra tillverkare om vilka prishöjningar som skulle genomföras. Även om det är riktigt att det i beslutet anges, såsom sökanden har framhållit, att det var först under år 1990 som marknadsvillkoren var sådana att tillverkarna tvingades genomföra driftstopp i syfte att vidmakthålla prisnivån (punkt 70 i övervägandena), framgår det också av detta att frågan om kapacitetsutnyttjande och driftstopp även hade diskuterats inom JMC i samband med förberedelserna av de samordnade prishöjningarna, till och med före det att driften verkligen stoppades (se bland annat punkt 69 i övervägandena).

70 Eftersom sökanden deltog i JMC:s möten fram till april 1990, kan den inte ha varit okunnig om det allmänt konkurrensbegränsande syftet med de uppgifter som den erhöll och utnyttjade efter april 1990 för att fastställa sin egen prispolitik. Enbart den omständigheten att driftstoppen eventuellt inte genomfördes förrän efter det

att sökanden hade upphört att delta i JMC:s möten saknar därför betydelse för bedömningen av sökandens roll i överträdelsen.

71 Sökandens invändning kan mot denna bakgrund inte godtas.

Invändningen att kommissionen borde ha beaktat sökandens förluster som förmildrande omständigheter

— Parternas argument

72 Enligt sökanden borde kommissionen ha beaktat sökandens förluster under den period som överträdelsen pågick som förmildrande omständigheter. Denna slutsats bekräftas av kommissionens beslut 86/398/EEG av den 23 april 1986 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget, IV/31.149 — Polypropylen (EGT L 230, s. 1, nedan kallat Polypropylenbeslutet). Kommissionen har även felaktigt ansett att sökanden gynnades av överträdelsen.

73 Kommissionen har påpekat att sökanden inte har påstått att branschen var olönsam under den aktuella perioden. Emellertid utgör avsaknaden av allvarliga svårigheter inom branschen under den aktuella perioden en skillnad jämfört med den situation som undersöktes i Polypropylenbeslutet.

74 Kommissionen är i vart fall inte skyldig att systematiskt betrakta förluster som en förmildrande omständighet, eftersom en sådan inställning skulle kunna anses strida mot målet med förbud mot samverkan, i synnerhet när sådan samverkan äger rum inom en bransch som befinner sig i svårigheter.

— Förstainstansrättens bedömning

75 Sökanden har inte hävdat att kartongbranschen befann sig i en krissituation under den period som överträdelsen pågick, utan endast att kommissionen borde ha beaktat dess ekonomiska underskott som en förmildrande omständighet.

76 Domstolen har emellertid redan fastslagit att godtagandet av en sådan skyldighet skulle medföra att de företag som var minst anpassade till marknadsvillkoren gavs en oberättigad konkurrensfördel (dom av den 8 november 1983 i de förenade målen 96/82—102/82, 104/82, 105/82, 108/82 och 110/82, IAZ m. fl. mot kommissionen, REG 1983, s. 3369, punkt 55).

77 Härav följer att invändningen inte kan godtas.

Invändningen att kommissionen borde ha beaktat det anpassningsprogram som sökanden införde som en förmildrande omständighet

— Parternas argument

78 Sökanden har hävdat att det borde anses som en förmildrande omständighet att den vidtog åtgärder för att undvika nya överträdelser, nämligen att den införde ett anpassningsprogram och att den, fram till det att frågan om informationsutbytet har blivit löst, inte längre lämnar uppgifter till sammanslutningen CEPI-Cartonboard, som övertog den informationsbehandling som förvaltningsbolaget Fides tidigare svarade för.

79 Sökanden har avvisat kommissionens argument att anpassningsprogrammet endast utgjorde en del av företagets politik, bestående i att inte bestrida de faktiska omständigheterna efter meddelandet om anmärkningar, för vilken företaget redan har kompenserats. Företagets agerande gentemot kommissionen vad beträffar överträdelsen och införandet av ett anpassningsprogram som syftar till att undvika framtida överträdelser utgör två skilda saker.

80 Kommissionen har medgett att ett anpassningsprogram kan utgöra en förmildrande omständighet (domen i det ovannämnda målet Parker Pen mot kommissionen, punkt 93) beroende på omständigheterna i det aktuella fallet. Anpassningsprogrammet som i förevarande fall infördes av sökanden utgjorde en del av företagets politik, bestående i att inte bestrida påståendena om faktiska omständigheter som gjordes i meddelandet om anmärkningar, för vilken företaget redan har kompenserats. Vidare inverkade inte detta program på överträdelsen i sig eller på sökandens deltagande i denna.

— Förstainstansrättens bedömning

81 Bedömningen av hur allvarliga överträdelserna är skall göras med hänsyn till ett stort antal omständigheter, såsom i synnerhet de särskilda omständigheterna i målet, dess kontext och böternas avskräckande verkan, utan att det har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som absolut skall tas i beaktande (domstolens beslut av den 25 mars 1996 i mål C-137/95 P, SPO m. fl. mot kommissionen, REG 1996, s. I-1611, punkt 54).

82 Härav följer att det berörda företaget genom att införa ett anpassningsprogram visserligen visar att det vill förhindra framtida överträdelser, och detta program underlättar således för kommissionen att utföra sitt uppdrag, vilket består i att på konkurrensområdet tillämpa de principer som fastställs i fördraget och att i detta hänseende vägleda företagen. Enbart den omständigheten att kommissionen i sin tidigare beslutspraxis i vissa fall har beaktat införandet av ett anpassningsprogram som en förmildrande omständighet medför dock inte en skyldighet för den att även göra så i förevarande fall.

83 Följaktligen kunde kommissionen på goda grunder anse att det i förevarande fall var tillräckligt att enbart kompensera de företag som medverkat till att den aktuella överträdelsen lättare kunde fastslås. Sökandens böter har följaktligen reducerats med en tredjedel till följd av dess samarbete med kommissionen under det administrativa förfarandet, och därför kan kommissionen inte klandras för att inte ha reducerat sökandens böter ytterligare.

84 Även om det slutligen är viktigt att sökanden har vidtagit åtgärder för att förhindra att dess personal på nytt överträder gemenskapens konkurrensrätt i framtiden, ändrar denna omständighet inte på något sätt det faktum att det har skett en överträdelse i förevarande fall (förstainstansrättens dom av den 17 december 1991 i mål T-7/89, Hercules Chemicals mot kommissionen, REG 1991, s. II-1711, punkt 357; svensk specialutgåva, häfte 11).

85 Inte heller denna invändning kan således godtas.

Huruvida likabehandlingsprincipen har åsidosatts genom att de böter som Fiskeby ålades var för höga i förhållande till "huvudmännens" böter

Parternas argument

86 Sökanden har konstaterat att de böter på en miljon ecu som sökanden ålades motsvarar 5 procent av dess omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990.

87 Sökanden anser att dessa böter är alldeles för höga i förhållande till de böter som kommissionen ålade de "huvudmän" som inte samarbetade (ett belopp motsvarande 9 procent av deras omsättning inom gemenskapen), närmare bestämt Finnboard, Mayr-Melnhof och MoDo. Dessa företag skall enligt kommissionen anses bära ett särskilt ansvar för överträdelsen. Böternas procentsatser skall korrekt återspegla den utsträckning i vilken "huvudmännen" respektive de mindre inflytelserika företagen deltog i överenskommelsen. Detta är emellertid inte fallet här, eftersom de "huvudmän" som samarbetade i samma utsträckning som Fiskeby endast ålades böter motsvarande 6 procent av deras omsättning.

88 De böter som Stora ålades motsvarar endast 3 procent av företagets omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990. Sökanden anser det orättvist att dess böter fastställts till en högre nivå än Storas böter.

89 Slutligen är de böter som sökanden ålades oproportionerliga i förhållande till de böter som de två "huvudmännen" KNP och Weig ålades.

90 Kommissionen anser att sökanden inte har stöd för sitt yrkande om nedsättning av bötesbeloppet. Uppräkningen av "huvudmännens" böter (till en procentsats om 9 procent i stället för 7,5 procent) är i hög grad förenlig med vad domstolen och förstainstansrätten godtagit i andra mål.

91 Sökandens böter, som fastställdes till 5 procent av omsättningen på grund av att sökanden inte förnekade de huvudsakliga påståendena om faktiska omständigheter i meddelandet om anmärkningar, motsvarade vidare, relativt sett, något mer än hälften av de böter som de "huvudmän" som inte samarbetade med kommissionen ålades.

92 På grund av de speciella villkoren för "huvudmännen" KNP:s och Weigs deltagande i PWG, sattes en ursprunglig procentsats för dem som understeg 9 procent. Procentsatsen för KNP:s böter reducerades senare, på grund av detta företags samarbete, till mellan 5 och 6 procent av KNP:s omsättning inom gemenskapen för kartong år 1990.

93 Slutligen motiverade Storas uppträdande, som var till betydligt större nytta för kommissionen än sökandens uppträdande, en avsevärd reduktion av böterna. Denna kompensation hade för övrigt inget att göra med att Stora var en huvudman, såsom bevisas av fallet med Rena som var en ordinarie deltagare vars böter också reducerades med två tredjedelar.

Förstainstansrättens bedömning

94 Det har redan erinrats om att böterna beräknades på grundval av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet och att procentsatser på 9 respektive 7,5 procent av omsättningen därefter användes för att fastställa de böter som skulle åläggas "huvudmän" respektive "ordinarie deltagare" i överenskommelsen. Det är vidare ostridigt att Renas och Storas böter reducerades med två tredjedelar till följd av att de redan från början samarbetade aktivt med kommissionen, medan vissa andra företag, däribland sökanden, fick sina böter reducerade med en tredjedel på grund av att de i sina svar på meddelandet om anmärkningar inte förnekade de faktiska omständigheter på vilka kommissionen grundade sina anmärkningar mot dem (se punkterna 171 och 172 i övervägandena i beslutet).

95 De böter som sökanden ålades motsvarar således, i överensstämmelse med ovannämnda kriterier, 7,5 procent av sökandens omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990. Denna procentsats har därefter reducerats med en tredjedel på

grund av att sökanden i sitt svar på meddelandet om anmärkningar inte förnekade de huvudsakliga faktiska omständigheter på vilka kommissionen grundade sina anmärkningar mot företaget.

96 Innan förstainstansrätten tar ställning till om nivån på böterna är för hög i förhållande till de böter som ålades de företag som anses som "huvudmän" i överenskommelsen, kan det understrykas att kommissionen, såsom redan har konstaterats, hade goda skäl att systematiskt beakta omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet.

97 Vad för det första gäller frågan huruvida sökandens böter var för höga i förhållande till böterna för de "huvudmän" vilka inte fick sina böter reducerade till följd av samarbete med kommissionen, kan det framhållas att kommissionen med rätta ansåg att de företag som deltog i PWG:s möten skulle anses bära ett särskilt ansvar för överträdelsen (punkt 170 i övervägandena i beslutet). Kommissionen gjorde vidare en riktig bedömning av hur allvarlig den överträdelse var som "huvudmännen" respektive de "ordinarie deltagarna" i överenskommelsen gjort sig skyldiga till genom att fastställa en procentsats på 9 respektive 7,5 procent av den relevanta omsättningen för att beräkna de böter som dessa två kategorier företag skulle åläggas.

98 Det skall understrykas i detta sammanhang att sökanden inte har bestritt redogörelsen i beslutet för överträdelsen eller åberopat sådana exakta omständigheter som skulle kunna styrka sökandens påstående att de procentsatser som tillämpades vid beräkningen av böterna inte korrekt återspeglade det särskilda ansvar som de företag som deltog i PWG:s möten skulle anses bära.

99 För det andra kan kommissionens val att reducera de ursprungligen fastställda böterna inte kritiseras. Sökanden, vars böter reducerades med en tredjedel till följd

av att den samarbetat med kommissionen, har således inte diskriminerats i förhållande till "huvudmännen", vilkas böter i enlighet med punkt 172 i övervägandena i beslutet reducerades på samma sätt. Sökanden har i vart fall inte ens gjort gällande att den skulle ha samarbetat med kommissionen i högre grad än andra företag vars böter reducerats med en tredjedel.

100 Vad för det tredje gäller sökandens jämförelse med behandlingen av KNP och Weig, framgår det av den tabell som kommissionen tillhandahållit som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten, att de böter som dessa två företag ålades är högre än sökandens böter, men att KNP:s och Weigs böter beräknades på grundval av en procentsats som understeg de 9 procent som tillämpades på de andra företag som deltagit i PWG:s möten.

101 Beslutet innehåller emellertid tillräckliga förklaringar för att man skall förstå skälen till varför procentsatsen på 9 procent, som tillämpades i fråga om "huvudmännen" i överenskommelsen, inte tillämpades i KNP:s och Weigs fall. Enligt punkt 170 andra stycket i övervägandena ansågs KNP endast som en av "huvudmännen" i överenskommelsen under den tid företaget deltog i PWG:s möten, det vill säga under kortare tid än företaget deltog i överenskommelsen. Vidare har kommissionen förklarat att den beaktade att Weig, trots att det företaget var medlem av PWG, inte föreföll ha spelat en betydelsefull roll för fastläggandet av politiken för överenskommelsen (punkt 170 tredje stycket i övervägandena). Sökandens påstående att de böter som den ålades var oproportionerliga i förhållande till KNP:s och Weigs böter saknar således grund.

102 För det fjärde innehåller slutligen Storas förklaringar till kommissionen en mycket noggrann beskrivning av överträdelsens beskaffenhet och syfte, av de olika organens uppgifter inom PG Paperboard samt av de olika tillverkarnas deltagande i överträdelsen. Stora har i sina förklaringar lämnat upplysningar som går långt utöver vad som kan krävas av kommissionen med stöd av artikel 11 i förordning

nr 17. Även om kommissionen i beslutet hävdar att den har erhållit andra bevis som bekräftar de upplysningar som framgår av Storas förklaringar (punkterna 112 och 113 i övervägandena), står det klart att Storas förklaringar har utgjort de huvudsakliga bevisen för överträdelsen. Utan Storas förklaringar hade det i vart fall varit betydligt svårare för kommissionen att konstatera den överträdelse som är föremål för beslutet och, i förekommande fall, få den att upphöra.

103 Kommissionen har mot denna bakgrund inte överskridit det utrymme för skönsmässig bedömning som den förfogar över när det gäller fastställande av bötesbelopp, då den reducerade Storas böter med två tredjedelar. Sökanden kan således inte med framgång påstå att de böter som den ålades var för höga i förhållande till Storas böter.

104 Mot bakgrund av det föregående kan talan inte vinna bifall på denna grund.

I andra hand, huruvida artikel 190 i fördraget har åsidosatts

Parternas argument

105 Sökanden anser att beslutet är bristfälligt motiverat, eftersom de omständigheter som föranledde kommissionen att ålägga företaget böter på en miljon ecu inte tillfredsställande kan kontrolleras av sökanden utifrån beslutets innehåll. Beslutet uppfyller således inte de krav som uppställts av domstolen (dom av den 4 juli 1963 i mål 24/62, Tyskland mot kommissionen, REG 1963, s. 129, 143, och av den 7 april 1992 i mål C-358/90, Compagnia italiana alcool mot kommissionen, REG 1992, s. I-2457, punkt 40).

106 Trots att de upplysningar som lämnades för första gången i samband med en presskonferens den 13 juli 1994 av en ledamot av kommissionen enligt sökanden uppenbarligen hade varit av stor betydelse för kommissionens resonemang i fråga om fastställandet av bötesnivån, framgår dessa inte av beslutet.

107 Kommissionen har inte, såsom krävs enligt ovannämnda rättspraxis, angett de huvudsakliga faktiska omständigheter på vilka den har grundat sig och har underlåtit att redovisa hur den resonerat, vilket fordras för att de berörda skall kunna få kännedom om motiven till beslutet och göra gällande sina rättigheter samt för att förstainstansrätten skall kunna genomföra sin prövning. Av beslutet framgår inte vilket referensår för omsättningen som har valts som bas för beräkningen av böterna, vilken procentsats för böterna som tillämpats på "huvudmännen" respektive på övriga företag eller de belopp med vilka Storas och sökandens böter har reducerats.

108 I synnerhet har sökanden bestritt att den, som kommissionen har påstått, har haft tillgång till vissa uppgifter om valet av räkenskapsåret 1990 för beräkningen av böterna. Den första handling som nämns av kommissionen, närmare bestämt en skrivelse av den 16 juli 1991 med en begäran om upplysningar i enlighet med artikel 11 i förordning nr 17, innehåller en anmodan från kommissionen att företaget skulle meddela omsättningen för "de senaste fem åren". Den uppgift om omsättning som anges i de enskilda upplysningar som bifogades meddelandet om anmärkningar, gällde fyra år (1987—1990). Slutligen framgår det inte på något sätt av det avsnitt i beslutet till vilket kommissionen har hänvisat (punkt 168 tredje strecksatsen i övervägandena) att det referensår som valts var år 1990.

109 Om det antas att kommissionen har velat grunda sig på de allmänna kriterier som anges i punkt 169 i övervägandena i beslutet som förklaring till det bötesbelopp som sökanden ålades, är motiveringen i denna punkt följaktligen otillräcklig. De mottagare av beslutet som åberopade förmildrande omständigheter (ett begrepp som för övrigt inte definierats av kommissionen) har inte kunnat utläsa vilka

omständigheter som slutligen beaktades. Kommissionen kan inte rättfärdiga att den underlåtit att ta ställning till de förmildrande omständigheter som åberopades genom att påstå att dessa inte utgjorde "verkliga förmildrande omständigheter".

110 Vidare borde kommissionen enligt sökanden ha förklarat hur de allmänna kriterier som tillämpades på samtliga företag för att fastställa bötesbeloppet hade tillämpats på de olika företagen bedömda var för sig (se med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-2/89, Petrofina mot kommissionen, REG 1991, s. II-1087). Detta krav uppkommer när kommissionen är skyldig att redogöra för de förmildrande omständigheter som den beaktar i samband med att den beslutar att bötfälla ett enda företag.

111 Slutligen fanns det desto större anledning för kommissionen att motivera sitt beslut, som bötesbeloppet var högt och förfarandet på konkurrensområdet kan medföra en påföljd av straffrättslig karaktär, vilket även har konstaterats av Europakommissionen för mänskliga rättigheter (yttrande i ärendet Société Stenuit mot franska staten, nr 11598/85, rapport av den 30 maj 1991, serie A, nr 232A).

112 Kommissionen har gjort gällande att beslutet är tillfredsställande motiverat.

113 Vad beträffar att kommissionen valde omsättningen för räkenskapsåret 1990, förekommer det hänvisningar till denna omsättning i ett flertal handlingar, närmare bestämt i en skrivelse i enlighet med artikel 11 i förordning nr 17 från år 1991 till sökanden och i de enskilda upplysningar som bifogades meddelandet om anmärkningar. Vidare kunde det referensår som valts utläsas ur punkt 168 tredje strecksatsen i överväganden a i beslutet, i vilken värdet av gemenskapsmarknaden för kartong angavs. Det aktuella beslutet har således stora likheter med Polypropylenbeslutet, vilket förstainstansrätten i huvudsak godtog.

114 Kommissionen är i alla händelser inte skyldig att ange vilket räkenskapsår som beaktas i sina bötesbeslut. Denna beslutspraxis har inte heller underkänts av gemenskapsdomstolarna.

115 Vad beträffar de andra grunderna för beslutet har kommissionen hänvisat till motiveringen av beslutet för en förklaring av begreppet en enda överträdelse, av de schablonmässigt fastställda böterna som följer av en sådan överträdelse (bland annat punkt 61 och följande punkter, samt punkt 129 och följande punkter i övervägandena) och av bedömningen av hur allvarlig överträdelsen var (punkterna 167 och 168 i övervägandena, och förstainstansrättens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-3/89, Atochem mot kommissionen, REG 1991, s. II-1177, punkt 227) samt för förklaringen till varför hänsyn tagits till den roll de företag spelat som deltog i överträdelsen (punkterna 171 och 172 i övervägandena).

116 Enbart den omständigheten att den ledamot av kommissionen som ansvarar för konkurrenspolitiken tillade vissa ytterligare detaljer under sin presskonferens den 13 juli 1994, betyder inte alls att beslutet är bristfälligt motiverat. Enligt kommissionen skall förstainstansrätten inte ta hänsyn till dessa uppgifter vid sin prövning av beslutet.

117 Slutligen är kommissionen inte skyldig att besvara varje argument som framförs av varje företag, utan endast de huvudsakliga argumenten (domstolens dom av den 9 november 1983 i mål 322/81, Michelin mot kommissionen, REG 1983, s. 3461, punkt 14, svensk specialutgåva, häfte 7, och av den 11 juli 1989 i mål 246/86, Belasco m. fl. mot kommissionen, REG 1989, s. 2117, punkt 55). I föreliggande fall har kommissionen beaktat verkliga förmildrande omständigheter, den har angett i beslutet vilka företag de gällde, i synnerhet sökanden (punkterna 171 och 172 i övervägandena i beslutet) och har ansett att det varken fanns andra individuella förmildrande omständigheter eller någon allmän förmildrande omständighet.

Förstainstansrättens bedömning

118 Enligt fast rättspraxis har skyldigheten att motivera ett individuellt beslut till syfte att göra det möjligt för gemenskapens domstolar att pröva beslutets lagenlighet och

att ge den berörde de upplysningar som är nödvändiga för att denne skall kunna bedöma om beslutet är välgrundat eller om det eventuellt är behäftat med ett sådant fel att det är möjligt att ifrågasätta dess giltighet, med det tillägget att omfattningen av denna skyldighet beror på rättsaktens art och det sammanhang i vilket den har antagits (se bland annat förstainstansrättens dom av den 11 december 1996 i mål T-49/95, Van Megen Sports mot kommissionen, REG 1996, s. II-1799, punkt 51).

119 Omfattningen av skyldigheten att motivera ett beslut om att, som i föreliggande fall, ålägga ett flertal företag böter för en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler, skall fastställas mot bakgrund av att bedömningen av hur allvarliga överträdelserna är skall göras med hänsyn till ett stort antal omständigheter, såsom i synnerhet de särskilda omständigheterna i målet, dess kontext och böternas avskräckande verkan, utan att det har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som absolut skall tas i beaktande (beslut i det ovannämnda målet SPO m. fl. mot kommissionen, punkt 54).

120 Kommissionen förfogar vid fastställandet av varje bötesbelopp över ett utrymme för skönsmässig bedömning, och den kan av denna anledning inte anses skyldig att tillämpa en exakt matematisk formel (se med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 6 april 1995 i mål T-150/89, Martinelli mot kommissionen, REG 1995, s. II-1165, punkt 59).

121 I beslutet framgår, av punkt 168 respektive punkt 169 i övervägandena, de kriterier som beaktades för att fastställa den allmänna bötesnivån och de individuella bötesbeloppen. Vad i övrigt avser individuella böter förklarar kommissionen i punkt 170 i övervägandena att de företag som deltog i PWG:s möten i princip ansågs som "huvudmän" för överenskommelsen, medan övriga företag ansågs som "ordinarie deltagare" i den. Slutligen anser kommissionen i punkterna 171 och 172 i övervägandena att de bötesbelopp som Rena och Stora har ålagts skall reduceras väsentligt på grund av att de samarbetat aktivt med kommissionen samt att åtta andra

företag, däribland sökanden, likaså kan erhålla en något mindre reduktion på grund av att de i sina svar på meddelandet om anmärkningar inte förnekade de huvudsakliga faktiska omständigheter på vilka kommissionen grundade sina anmärkningar.

122 I sina inlagor i målet vid förstainstansrätten samt i sitt svar på rättens skriftliga fråga har kommissionen förklarat att böterna beräknades på grundval av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet. Böter på en grundnivå om 9 procent eller 7,5 procent av den individuella årsomsättningen ålades således de företag som ansågs som "huvudmän" för överenskommelsen respektive de övriga företagen. Slutligen tog kommissionen hänsyn till vissa företags eventuellt samarbetsvilliga inställning under förfarandet vid kommissionen. Två företag fick av detta skäl sina böter reducerade med två tredjedelar, medan andra företags böter reducerades med en tredjedel.

123 Det framgår för övrigt av en tabell som kommissionen har tillhandahållit, och som innehåller uppgifter om fastställandet av varje individuellt bötesbelopp, att även om dessa inte har fastställts genom en strikt matematisk tillämpning av enbart ovannämnda sifferuppgifter har nämnda uppgifter emellertid systematiskt beaktats vid beräkningen av böterna.

124 I beslutet preciseras emellertid inte att böterna har beräknats på grundval av varje företags omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990. Det kan vad beträffar denna punkt understrykas att det aktuella referensåret, i motsats till vad kommissionen har påstått, inte finns angivet i punkt 168 tredje strecksatsen i övervägandena i beslutet eller i de enskilda upplysningar som bifogades meddelandet om anmärkningar och inte heller i den begäran om upplysningar som kommissionen åberopat.

125 Det skall vidare erinras om att de procentsatser på 9 respektive 7,5 procent som tillämpades för att beräkna de böter som ålades de företag som ansågs som "huvudmän" respektive de företag som ansågs som "ordinarie deltagare" inte heller nämns i beslutet. Procentsatserna för reduktionen av böterna för Rena och Stora respektive åtta andra företag anges inte heller.

126 Mot bakgrund av den detaljerade redogörelsen i beslutet för de faktiska omständigheter som tillskrivits vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet finns det i föreliggande fall för det första anledning anse att punkt 169—172 i övervägandena i beslutet innehåller tillräckliga och relevanta uppgifter om de omständigheter som har beaktats vid bedömningen av hur allvarlig den överträdelse var som vart och ett av de aktuella företagen gjort sig skyldigt till och hur länge den pågått (se med samma innebörd dom i det ovannämnda målet Petrofina mot kommissionen, punkt 264).

127 Kommissionen kan i detta sammanhang inte klandras för att den i beslutet inte uttryckligen angett skälen till varför den inte ansåg sig skyldig att ta hänsyn till de föregivet förmildrande omständigheter som sökanden åberopade. Kommissionen är enligt artikel 190 i fördraget skyldig att ange de omständigheter som beslutet grundas på och de överväganden som föranlett kommissionen att fatta beslutet. Denna bestämmelse innebär dock inte att kommissionen måste kommentera samtliga sak- och rättsfrågor som behandlats under det administrativa förfarandet (se domen i det ovannämnda målet Michelin mot kommissionen, punkterna 14 och 15).

128 För det andra, då, i likhet med det aktuella fallet, bötesbeloppen har fastställts genom att vissa bestämda uppgifter systematiskt beaktats, kan företagen, om var och en av dessa faktorer anges i beslutet, lättare bedöma dels om kommissionen har begått ett fel vid fastställandet av det individuella bötesbeloppet, dels om det individuella bötesbeloppet är berättigat i förhållande till de allmänna kriterier som tillämpats. I föreliggande fall skulle ett omnämnande i beslutet av de ifrågavarande faktorerna, närmare bestämt den aktuella årsomsättningen, referensåret, de grundläggande procentsatser som tillämpats samt procentsatsen för reduktionen av bötesbeloppen, inte ha inneburit att de exakta årsomsättningarna för de företag

som var mottagare av beslutet implicit avslöjades, vilket hade utgjort ett åsidosättande av artikel 214 i fördraget. Det slutliga individuella bötesbeloppet är, som kommissionen själv har framhållit, inte ett resultat av en strikt matematisk tillämpning av dessa faktorer.

129 Kommissionen har för övrigt medgett under sammanträdet att det inte fanns något som hindrade att den i beslutet angav de faktorer som systematiskt hade beaktats och avslöjats under en presskonferens samma dag som beslutet antogs. Det kan i detta hänseende erinras om att, enligt fast rättspraxis, motiveringen av ett beslut skall ingå i själva beslutet och att hänsyn inte kan tas till kommissionens efterföljande förklaringar annat än i särskilda fall (se förstainstansrättens dom av den 2 juli 1992 i mål T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening mot kommissionen, REG 1992, s. II-1931, punkt 131, svensk specialutgåva, häfte 13, och med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 12 december 1991 i mål T-30/89, Hilti mot kommissionen, REG 1991, s. II-1439, punkt 136).

130 Trots dessa konstateranden skall det påpekas att motiveringen av de fastställda bötesbeloppen i punkt 167—172 i övervägandena i beslutet är minst lika detaljerad som kommissionens motiveringar av tidigare beslut om liknande överträdelser. Även om en invändning om bristande motivering är sådan att förstainstansrätten ex officio kan ta upp den till prövning, hade, vid den tidpunkt då beslutet fattades, ingen kritik riktats från gemenskapsdomstolens sida mot kommissionens praxis i fråga om motivering av ålagda böter. Det var först i dom av den 6 april 1995 i mål T-148/89, Tréfilunion mot kommissionen (REG 1995, s. II-1063), punkt 142, och i två andra domar som avkunnades samma dag i mål T-147/89, Société métallurgique de Normandie mot kommissionen, REG 1995, s. II-1057, publicerad i sammandrag och i mål T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés mot kommissionen, REG 1995, s. II-1191, publicerad i sammandrag) som förstainstansrätten för första gången framhöll att det är önskvärt att företagen i detalj kan ta del av det sätt på vilket de ålagda böterna har beräknats, utan att de för den skull skall vara tvungna att väcka talan mot kommissionens beslut.

131 Av detta följer att när kommissionen i ett beslut konstaterar att konkurrensreglerna har överträtts och ålägger de företag som har deltagit i överträdelsen böter skall kommissionen, om den systematiskt har beaktat vissa grundläggande omständigheter för att fastställa bötesbeloppen, ange dessa omständigheter i själva beslutet så att mottagarna av det skall kunna kontrollera om bötesnivån är välgrundad och bedöma om det eventuellt förekommit diskriminering.

132 Mot bakgrund av de speciella omständigheter som angetts i punkt 129 ovan, och med hänsyn till att kommissionen under domstolsförfarandet har visat sig villig att lämna alla upplysningar som är av relevans för hur böterna har beräknats, skall bristen på särskild motivering i beslutet av det sätt på vilket böterna har beräknats inte i föreliggande fall anses utgöra ett sådant åsidosättande av motiveringsskyldigheten att det finns skäl att helt eller delvis upphäva de ålagda böterna.

133 Talan kan följaktligen inte vinna bifall på föreliggande grund.

134 Av vad anförts följer att talan skall ogillas.

Rättegångskostnader

135 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Eftersom sökanden har tappat målet skall denne förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna i enlighet med kommissionens yrkande.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(tredje avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

1) Talan ogillas.

2) Sökanden skall ersätta rättegångskostnaderna.

Vesterdorf Briët Lindh

Potocki Cooke

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 14 maj 1998.

H. Jung B. Vesterdorf

Justitiesekreterare Ordförande